

II – NỘI DUNG DẠY HỌC MÔN GIÁO DỤC CÔNG DÂN LỚP 9

1. Nội dung chương trình môn GDCD lớp 9

Nội dung chương trình môn GDCD lớp 9 được cấu trúc thành 2 phần : phần Đạo đức gồm 11 bài, phần Pháp luật gồm 7 bài. Cụ thể tên bài và phân phối thời lượng cho mỗi bài như sau :

Phần Đạo đức

Bài 1 : Chí công vô tư	(1 tiết)
Bài 2 : Tự chủ	(1 tiết)
Bài 3 : Dân chủ và kỉ luật	(1 tiết)
Bài 4 : Bảo vệ hoà bình	(1 tiết)
Bài 5 : Tình hữu nghị giữa các dân tộc trên thế giới	(1 tiết)
Bài 6 : Hợp tác cùng phát triển	(1 tiết)
Bài 7 : Kế thừa và phát huy truyền thống tốt đẹp của dân tộc	(2 tiết)
Bài 8 : Năng động, sáng tạo	(2 tiết)
Bài 9 : Làm việc có năng suất, chất lượng, hiệu quả	(1 tiết)
Bài 10 : Lí tưởng sống của thanh niên	(2 tiết)
Bài 11 : Trách nhiệm của thanh niên trong sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước	(2 tiết)

Phần Pháp luật

Bài 12 : Quyền và nghĩa vụ của công dân trong hôn nhân	(2 tiết)
Bài 13 : Quyền tự do kinh doanh và nghĩa vụ đóng thuế	(1 tiết)
Bài 14 : Quyền và nghĩa vụ lao động của công dân	(2 tiết)
Bài 15 : Vi phạm pháp luật và trách nhiệm pháp lí của công dân	(2 tiết)
Bài 16 : Quyền tham gia quản lí nhà nước, quản lí xã hội của công dân	(2 tiết)
Bài 17 : Nghĩa vụ bảo vệ Tổ quốc	(1 tiết)
Bài 18 : Sống có đạo đức và tuân theo pháp luật	(1 tiết)

2. Đặc điểm chung của chương trình môn GDCD lớp 9

Phần Đạo đức là những giá trị cơ bản, quan trọng, giúp HS có thêm hiểu biết để giải quyết những mâu thuẫn trong cuộc sống hàng ngày (như các bài 1, 2, 3). Một số bài nhằm cung cấp cho HS hiểu về những vấn đề bức xúc của thời đại ; giải quyết tốt những vấn đề đó vừa là nhiệm vụ của mỗi người, đồng thời đó lại là những giá trị đạo đức thể hiện nhân cách của con người trong thời đại hiện nay (như các bài 4, 5, 6, 7, 8, 9).

Xuất phát từ đặc điểm HS lớp 9 (cuối cấp học, bước vào đầu tuổi thanh niên, có hiểu biết, có hoài bão ước mơ phong phú...), phần Đạo đức có một mục tiêu chung là cho các em được tiếp cận với những vấn đề của dân tộc, của thời đại *nhằm xác định vị trí, trách nhiệm chủ nhân, chủ thể của quá trình phát triển đất nước*. Bài 11 “Trách nhiệm của thanh niên trong sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước” giúp HS xác định “chỗ đứng”, xác định trách nhiệm của các em khi sắp tốt nghiệp THCS. Song, để thực hiện được vai trò chủ nhân của đất nước thì phải sống có lí tưởng (bài 10) ; phải học tập, làm việc có năng suất, chất lượng và hiệu quả (bài 9) ; phải năng động, sáng tạo (bài 8) ; phải biết đoàn kết, hợp tác (bài 5, 6) ; biết kế thừa, phát huy sức mạnh tinh thần, truyền thống của dân tộc (bài 7) ; biết giải quyết tốt quan hệ công – tư (bài 1) ; phải biết phát huy dân chủ, tôn trọng kỉ luật (bài 3) ; phải tự chủ, tự lập (bài 2).

Chương trình lớp 9 là một hệ thống kiến thức phát triển kết quả giáo dục từ các lớp 6, 7, 8 ; trang bị cho HS kiến thức đạo đức ; hình thành và phát triển kĩ năng, năng lực, bản lĩnh, các yếu tố tâm lí, tinh thần ở HS. Những kiến thức, năng lực, phẩm chất được hình thành qua môn GDCD sẽ là cơ sở vững chắc ban đầu cho HS bước vào đời.

Phần Pháp luật nhằm cung cấp cho HS những hiểu biết cơ bản nhất về một số lĩnh vực pháp luật có liên quan trực tiếp, gắn gũi với đời sống xã hội ở lứa tuổi các em cần biết, đó là trách nhiệm của công dân trong gia đình, lao động xã hội, kinh doanh sản xuất, trong việc giữ gìn, bảo vệ Nhà nước, bảo vệ Tổ quốc.

Bài cuối cùng (bài 18) nhằm giải quyết mối quan hệ giữa những giá trị đạo đức và việc thực hiện pháp luật trong sự phát triển nhân cách của mỗi công dân.

Nhìn tổng thể cho thấy những bài học trong phần Đạo đức là cơ sở tạo ra nội lực để HS học phần Pháp luật nhằm giải quyết trách nhiệm, nghĩa vụ của công dân trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, thực hiện CNH, HĐH đất nước.

Nội dung chương trình lớp 9 (cả phần Đạo đức và Pháp luật) thể hiện rõ vai trò của chủ thể với các quan hệ xã hội, trách nhiệm với công việc, với môi trường sống và lí tưởng của Đảng, của dân tộc.

Để thực hiện được mục tiêu giáo dục của môn GDCD, việc tổ chức dạy học ở lớp 9 cần quán triệt kết hợp giữa quá trình nhận thức cảm tính với quá trình nhận thức lí tính, phát huy *năng lực tư duy duy lí* của HS thì mới hình thành ở các em *tình cảm, niềm tin đạo đức và pháp luật*. Chỉ có hình thành được tình cảm, niềm tin, thẩm mỹ đạo đức mới tạo ra được động lực hình thành ý chí, nghị lực ở các em để điều chỉnh hành vi, hoạt động trong cuộc sống, trong học tập và lao động.

3. Gợi ý về nội dung và hình thức hoạt động thực hành, ngoại khoá

a) Về nội dung

Ngoài những bài học chính trong sách giáo khoa (SGK), còn có 3 tiết dành cho thực hành, ngoại khoá về những vấn đề của địa phương và mở rộng những nội dung đã học.

Nội dung thực hiện 3 tiết trên do địa phương (trường, phòng Giáo dục – Đào tạo) tự lựa chọn. Song *nguyên tắc lựa chọn nội dung cho 3 tiết trên cần căn cứ vào mấy cơ sở sau* :

– *Căn cứ vào mục tiêu, chương trình phân cứng trong SGK.* Nếu thấy cần trang bị thêm hoặc củng cố phần đạo đức hay pháp luật thì chọn nội dung thuộc phần đó. Ở lớp 9, có thể lấy nội dung gợi ý ở phần tự chọn trong chương trình để thực hiện 3 tiết dành cho ngoại khoá.

– *Dựa vào các phong trào hoạt động chính trị – xã hội ở địa phương để thực hiện 3 tiết phần mềm.* Ở mỗi địa phương cũng như trong toàn quốc, hằng năm thường có những phong trào văn hoá – xã hội, hoạt động chính trị – xã hội như vấn đề giao thông, môi trường, phòng chống tệ nạn xã hội, bệnh tật, các phong trào văn hoá, thể dục thể thao... Lãnh đạo phòng Giáo dục – Đào tạo và các trường cần bàn bạc với cấp uỷ Đảng, chính quyền để cập nhật những phong trào đó, đưa thầy trò tham gia vào hoạt động chung ở ngoài xã hội hoặc tổ chức trong trường.

– *Căn cứ vào những gương người tốt, việc tốt, những HS chăm ngoan, vượt khó, học giỏi.*

– *Có thể cập nhật một số chủ trương của Đảng, Nhà nước hoặc của địa phương.* Đảng, Nhà nước, Quốc hội hằng năm có những chủ trương, chính sách, nghị quyết, văn bản pháp luật mới... Đó là những vấn đề mà trong chương trình và SGK chưa có. Từng trường có thể sử dụng 3 tiết phần mềm để giới thiệu cung cấp cho HS những vấn đề đó.

– *Có thể sử dụng 3 tiết phần mềm cho nội dung hoạt động tổng hợp theo chủ đề.* Nhân những ngày lễ lớn, hằng năm nên có những chủ đề hoạt động phù hợp với mục tiêu giáo dục ở lớp 9 và sát với yêu cầu môn học... Có thể tổ chức các cuộc thi, diễn đàn, tọa đàm, triển lãm nhỏ về tài liệu sưu tầm, sáng tác của HS... Có thể kết hợp những hoạt động trên với các sinh hoạt ca hát, du lịch, tham quan danh lam thắng cảnh, di tích lịch sử hoặc thăm cơ sở sản xuất.

b) Về hình thức

Hình thức tổ chức rất đa dạng như : giáo viên (GV) hoặc mời người ngoài nói chuyện, trao đổi về một vấn đề nào đó, ví dụ “Thanh niên học sinh với nghề

truyền thống ở địa phương”, nhằm chuẩn bị định hướng nghề nghiệp cho các em, hoặc những vấn đề ở địa phương (dân số, môi trường...) đang thu hút thế hệ trẻ...

Hình thức hoạt động tổng hợp trên có tác dụng rất lớn đến giáo dục tình cảm, ý thức trách nhiệm, đặc biệt hình thành ở các em kỹ năng tổ chức, tự quản, giao tiếp ứng xử, kỹ năng tự đánh giá,...

Trên đây là gợi ý về nội dung, hình thức thực hiện thời lượng 3 tiết dành cho địa phương, cho ngoại khoá. Căn cứ vào thực tế từng nơi có thể lựa chọn những vấn đề khác.